

Partnership for improving air quality in the Western Balkans

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SMHI

Opština Pljevlja
Zvanična internet prezentacija

Component 1 - Increased processing capacity of emission data

- A open-source toolkit, easy to install and to use, offline, and follows typical workflows.
- Prepared to use existing data.
- Relevant for bottom-up inventories and local control of air pollution emissions.
- Compatible with EU recommended methodologies, and set for further dispersion modelling and emission reporting.
- Development and tests supported by relevant local datasets received from two pilots countries/municipalities. (Pljevlja but also Podgorica)

Pljevlja

Opština Pljevlja se nalazi na krajnjem sjeveru Crne Gore, u planinskom predjelu između rijeka Tare i Lima. Prostire se u pravcu sjeverozapad-jugoistok (dužine oko 60 km, širine oko 25 km vazdušne linije), zahvata površinu od 1346 km², što čini čak 10 % ukupne teritorije Crne Gore. Broj stanovnika u 2011. godini iznosio je 30.786, od čega 2/3 živi u gradu i samim tim posebno je izloženo zagađenju vazduha.

Pljevlja

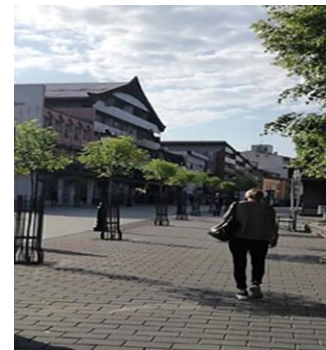
Grad Pljevlja se nalazi u centru prostrane pljevaljske kotline (širina kotline 6km, a dužina 9km) u podnožju brda Golubinja. Leži na tri rijeke: Breznici, Cehotini i Vezišnici. Grad Pljevlja je privredni, administrativni i kulturni centar Opštine. Pljevlja su subregionalni centar i značajna su za Sjeverni region i za Crnu Goru.

Grad se nalazi se na nadmorskoj visini oko 770 m, zbog čega su hladnije zime u odnosu na južnu regiju Crne Gore, tako da postoji značajna potreba za grijanjem.

Pljevlja su saobraćajno povezana sa Srbijom preko Prijepolja, a sa Bosnom i Hercegovinom preko Čajniča i Rudog, što znači da je saobraćaj povezan sa tranzitom i da doprinosi zagađenju vazduha.

Dom kulture

Ulica Kralja Petra I - pješačka zona

Gimnazija „Tanasije Pejatović

Manastir Sveta Trojica

Husein - pašina džamija

Gradski park

Meandri Čehotine

Kanjon Tare

Planina Ljubišnja

Air quality in Pljevlja

Zagađivanje vazduha u Pljevljima traje više decenija, a loš kvalitet vazduha tokom grejne sezone ukazuje na opterećenost gradske sredine Pljevalja produktima sagorijevanja uglja.

Ekološku opterećenost područja grada usložnjavaju i nepovoljne klimatske karakteristike koje vladaju na području Pljevalja: veliki broj dana sa tišinama, uz česte pojave "jezera hladnog vazduha" i radijacionih magli, naročito u zimskim mjesecima, koje se odražavaju na dugotrajno zadržavanje zagađujućih materija u atmosferi.

Na osnovu dosadašnjih rezultata mjerenja kvaliteta vazduha na automatskoj stanici u urbanoj zoni Pljevalja u okviru Državne mreže, konstatuje se sledeće:

- Veliko opterećenje vazduha u Pljevljima PM10 česticama, ne samo zbog izmjerenih koncentracija, već i zbog velikog broja dana sa prekoračenjima (dozvoljeno je 35 dana).
- Prisutne su povećane srednje godišnje koncentracije benzo(a)pirena u PM10 česticama iznad propisane ciljne vrijednosti (1 ng/m^3).
- Srednje godišnje koncentracije suspendovanih čestica PM2.5 bile su iznad propisane granične vrijednosti ($25\text{ }\mu\text{g/m}^3$).
- Izmjerene vrijednosti SO₂, izražene kao jednočasovne i srednje dnevne koncentracije, povremeno su bile iznad propisanih graničnih vrijednosti. Međutim, od 2021.godine nije bilo prekoračenja granične vrijednosti za srednje dnevne koncentracije ($125\text{ }\mu\text{g/m}^3$).

Glavni izvori zagađenja vazduha u pljevaljskoj kotlini su:

- TE „Pljevlja“ sa deponijom pepela i šljake „Maljevac“. Zbog visine dimnjaka termoelektrane (252 m), emisije se disperguju na veliko područje, uglavnom prevazilaze gradsku oblast i talože se daleko od grada.
- Rudnik uglja AD Pljevlja (nezaštićene površine kopova, odlagalište otkrivke i transportni sistem, transportna i rudarska mehanizacija)
- Kotlarnice i oko 4000 individualnih ložišta
- Saobraćaj

TE "Pljevlja"

Površinski kop RU, "Potrlica"

Zgrada u kojoj se nalazi kotlarnica i dimnjak

Grafički prikaz rasporeda individualnih ložišta u pločivljskoj kotlini

Pljevlja air quality plan as part LEAP 2022-2026

U prethodnom periodu izrađeni su sledeći planovi kvaliteta vazduha:

- Plan kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja 2013-2016.
- Nacrt strategije upravljanja kvalitetom vazduha za period 2021-2029. godina sa Akcionim planom, sadrži planove kvaliteta vazduha za sve tri zone kvaliteta vazduha definisane u Crnoj Gori (sjeverna, centralna, primorska) Resorno Ministarstvo očekuje usvajanje dokumenta u narednom periodu.
- Lokalni plana zaštite životne sredine opštine Pljevlja za period 2022-2026 sadrži poglavlje o kvalitetu vazduha sa Akcionim planom.

Glavni cilj navedenih planova je smanjenje nivo zagađenosti vazduha u Pljevljima.

Aktivnosti koje bi značajno smanjile nivo zagađenosti vazduha u Pljevljima:

- Sprovođenje projekta Ekološke rekonstrukcije TE „Pljevlja“ (ugradnja sistema za desumporizaciju i denitrifikaciju otpadnih gasova iz TE Pljevlja), čijom realizacijom će se postići smanjenje emisija $\text{NO}_x \leq 150 \text{ mg/Nm}^3$ i smanjenje emisija $\text{SO}_2 \leq 130 \text{ mg/Nm}^3$. Radovi na Ekološkoj rekonstrukciji TE „Pljevlja“ su u toku. Ukupna investicija EPCG je preko 80 mil. €.
- Sprovođenje toplifikacije Pljevalja, čijom realizacijom bi se eliminisala kotlarnice i individualna ložišta. Početak radova očekuje se u ovoj godini, a ukupna investicija je oko 23 mil. €.

Tokom prethodnih nekoliko godina lokalna uprava je primjenjivala mjere za smanjenje emisija zagađujućih materija kroz:

- Subvencioniranu nabavku ekološki prihvatljivog energenta – pelet (2015.godine-280 korisnika, a sada 1250). Budžetom Opštine za 2024.godinu opredijeljeno je 700.000,00€
- Sprovođenje mjera energetske efikasnosti objekata koji se griju iz kotlarnice u Skerličevoj ulici (33 - stambene i poslovne zgrade), a kroz saradnju Opštine i UNDP-a subvencionisane su implementacije mjera energetske efikasnosti (ukupno 153 stambena objekta). Budžetom Opštine Pljevlja za 2024.godinu za mjere energetske efikasnosti opredjeljeno je 2.350.000,00€

Dakle, za ove dvije mjere opredjeljeno je 1/10 od planiranog opštinskog budžeta za 2024.godinu (31.003.635,00€).

Efekti sprovođenja mjera energetske efikasnosti i nabavke peleta ogledaju se u evidentiranim smanjenjima koncentracija suspendovanih čestica. U 2012.godini - 217 dana koncentracije PM10 čestica prelazile su dozvoljenu graničnu vrijednost (50µg/m³), a u 2023.godini – 89 dana.

Air pollution existing inventory / cadastre

Point sources : facilities fuel consuming + EEA emission factors
 (kg pollutant/GJ * GJ/t * tonnes/year = kg pollutant/year)

Household : dataset prepared by SMHI

Traffic : dataset prepared by SMHI

Excel structure of data:

Either with emissions directly

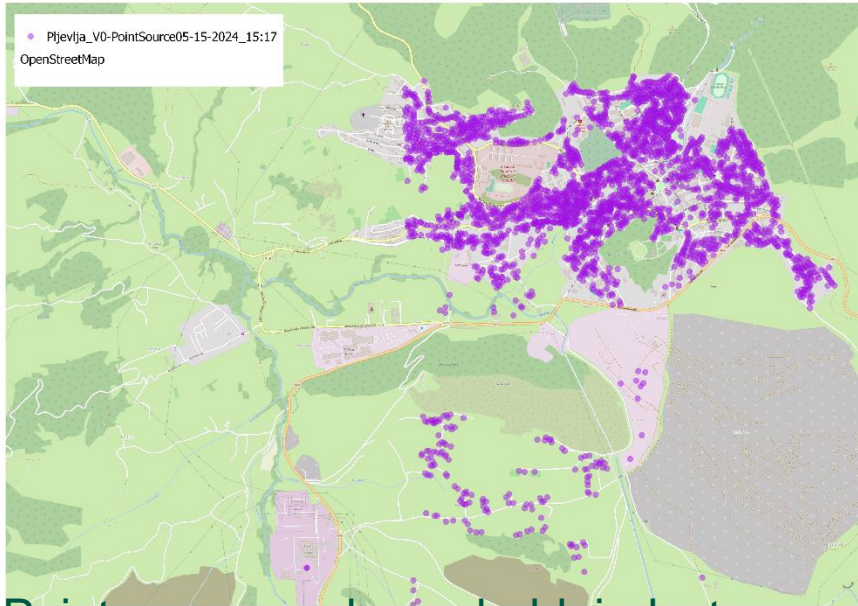
	A	B	C	D	E	F	G	S	T	U	V	W
1	lon	lat	source_name	house_width	house_heigh	facility_id	facility_name	subst:PM10	subst:SO2	subst:NOx	subst:PM25	emission_unit
2	19,327204	43,33355	Thermal power plant	50	20	100-001	Plevlja TPP	168,51	35834,42	5268,51	68,26	ton/year
3	19,327204	43,33355	Thermal power plant duplicat	50	20	100-001	Plevlja TPP	0,2	0,26	5,16	1,48	ton/year
4	19,357854	43,354925	3 boilers 2MW	40	18	102-001	DOO Grijanje	0,21	43,68	6,42	0,08	ton/year
5	19,360092	43,361514	2 boilers 15MW	20	10	102-002	SRC ADA	0,05	11,49	1,69	0,02	ton/year
6	19,350296											

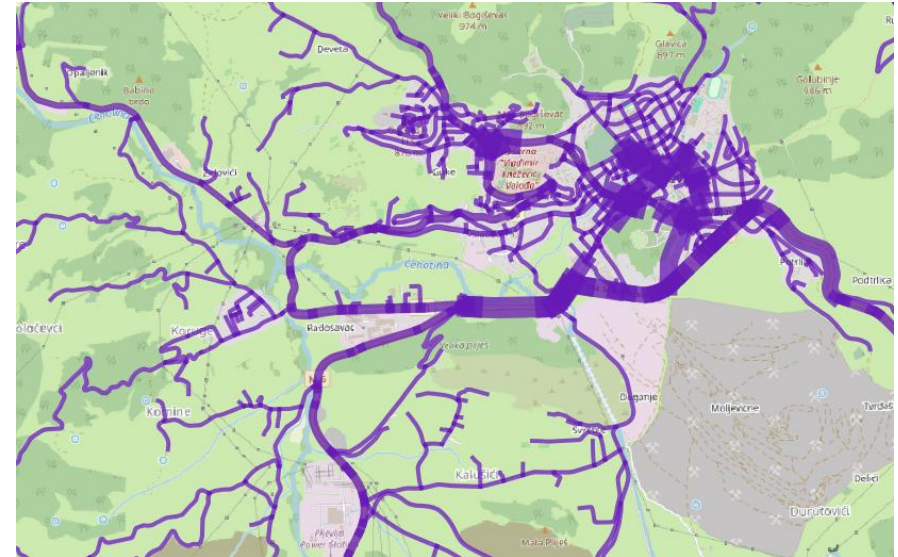
	A	B	C	D	E	F	G	Z	AA	AB
1	lon	lat	source_name	house_width	house_heigh	facility_id	facility_name	act:natural_gas_mb_a	act:pellets_shb_a	act:wood_stove act:
2	19.128249449810	43.0638050017905	2507453				0 residential heating	0 1.98		54.95616
3	19.645456956980	43.0639327855728	2588568				0 residential heating	0 1.98		54.95616
4	19.127551918670	43.0639377824404	2507451				0 residential heating	0 1.98		54.95616
5	19.604707786072	43.0640278345791	2587407				0 residential heating	0 1.98		54.95616
6	19.262409375796	43.0640303004405	2507825				0 residential heating	0 1.98		54.95616

Or from activity

Air pollution from chimneys and vehicles

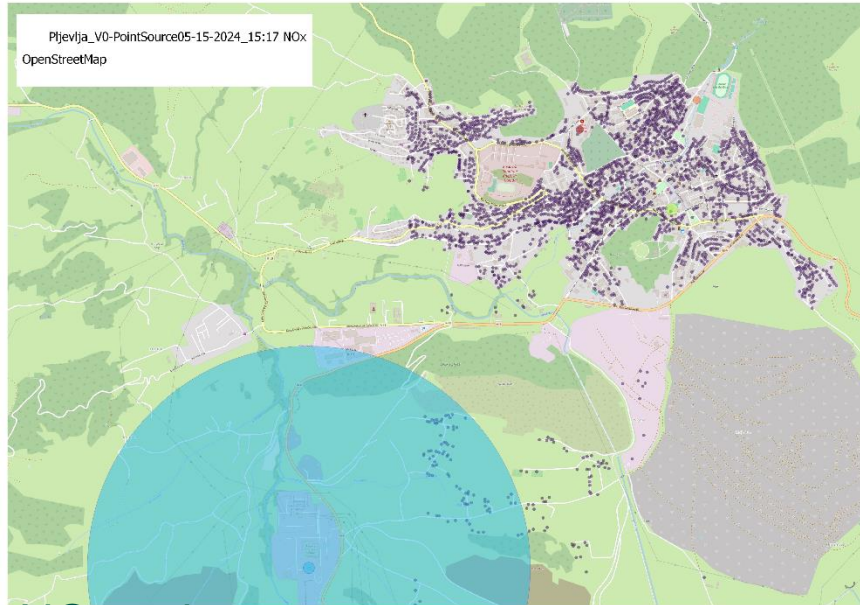

Point sources – household, industry

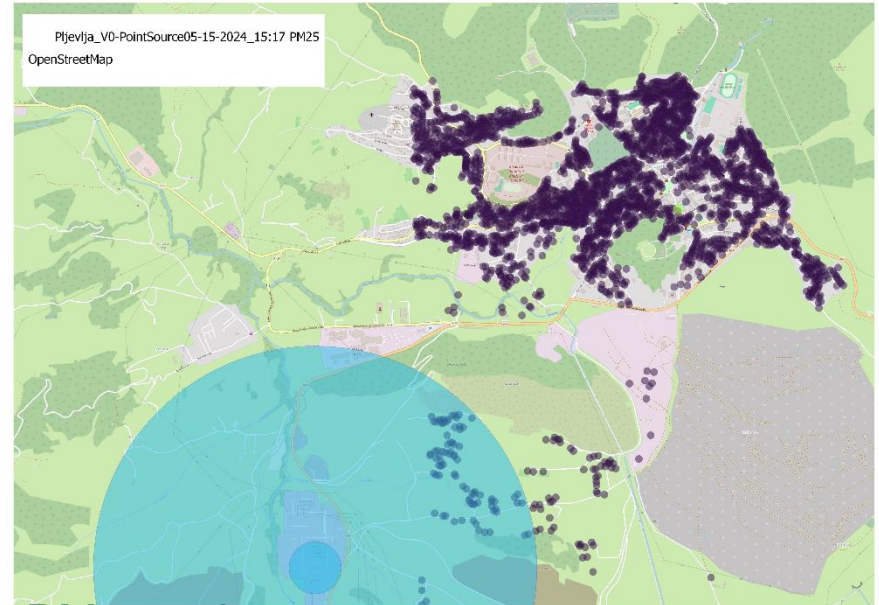

Line sources - traffic

Emissions from points-sources

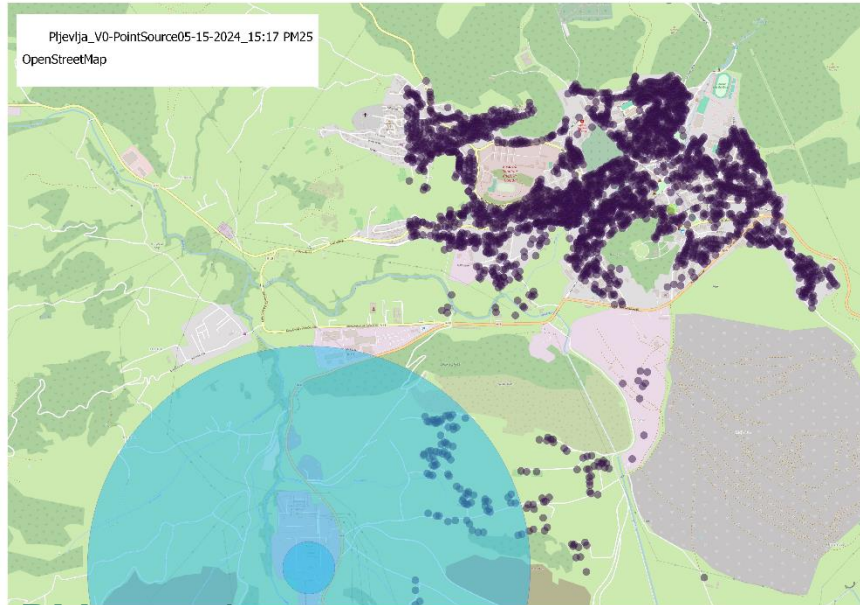
NOx point sources

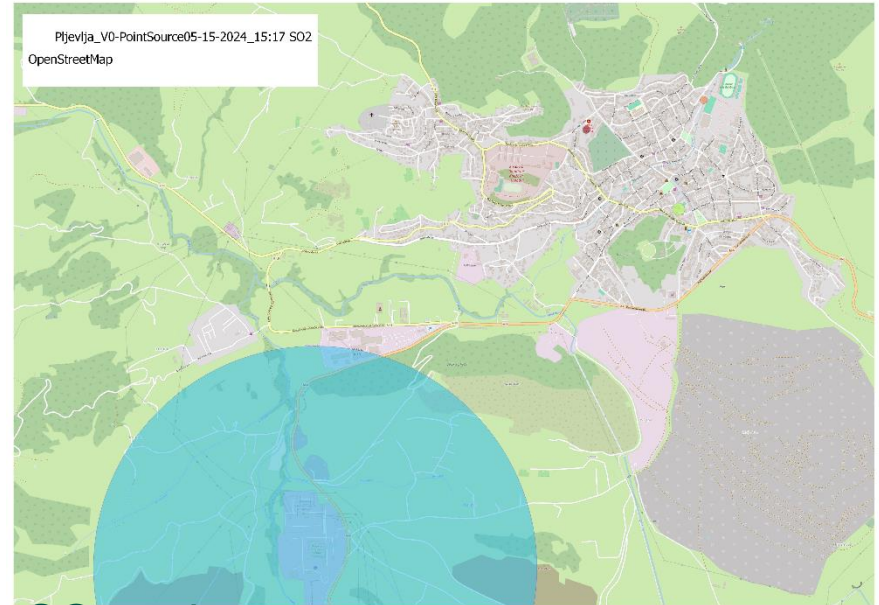
PM10 point sources

Emissions from points-sources

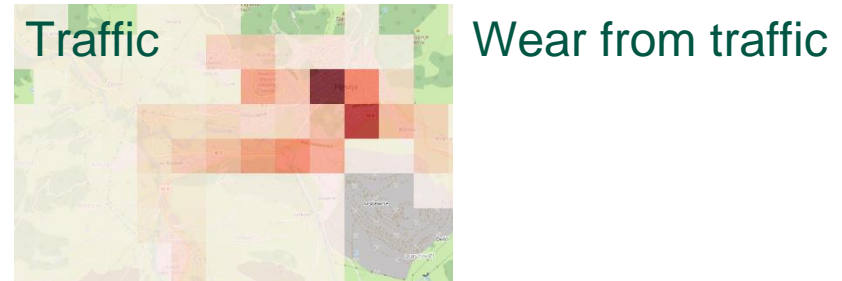
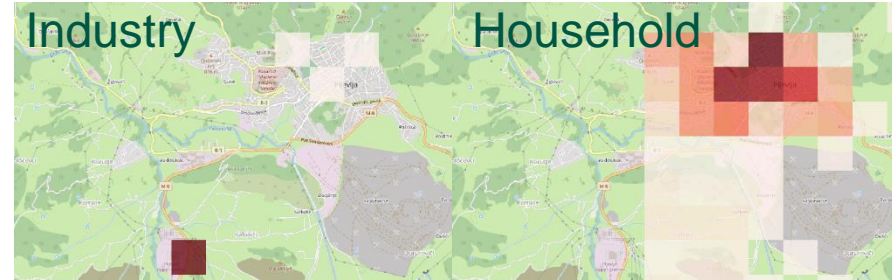
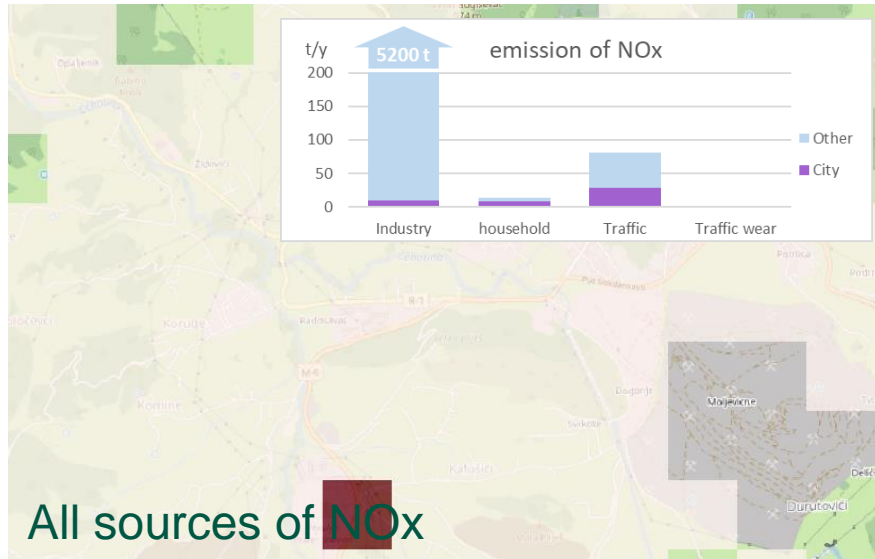

PM2.5 point sources

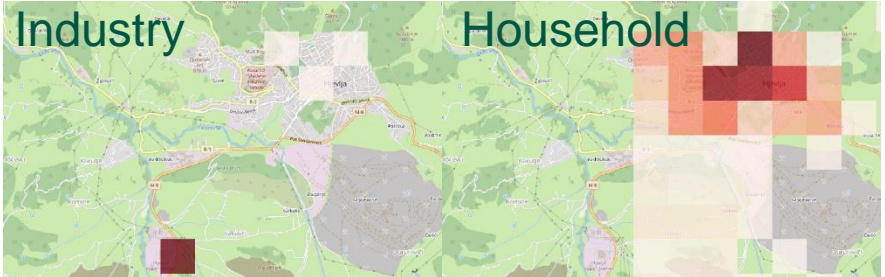
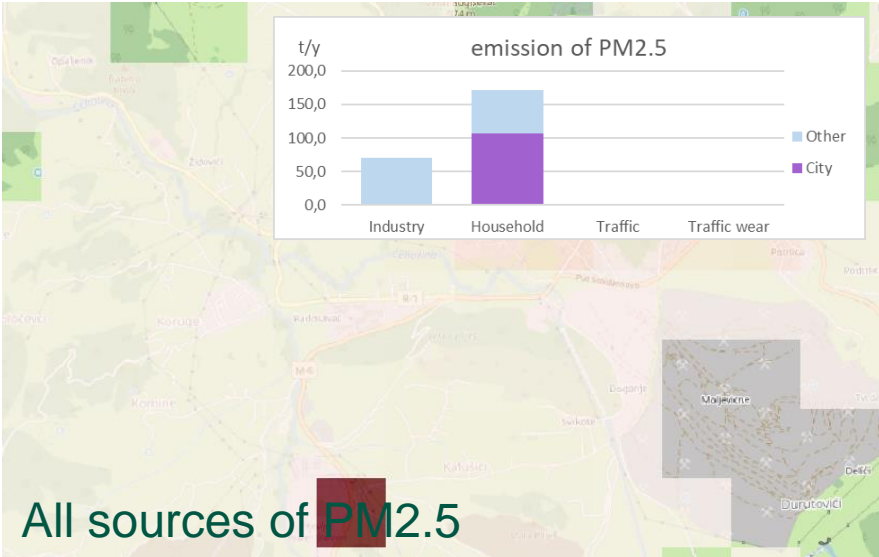

SO2 point sources

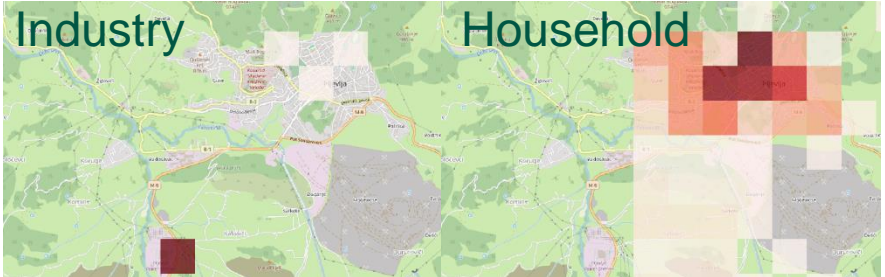
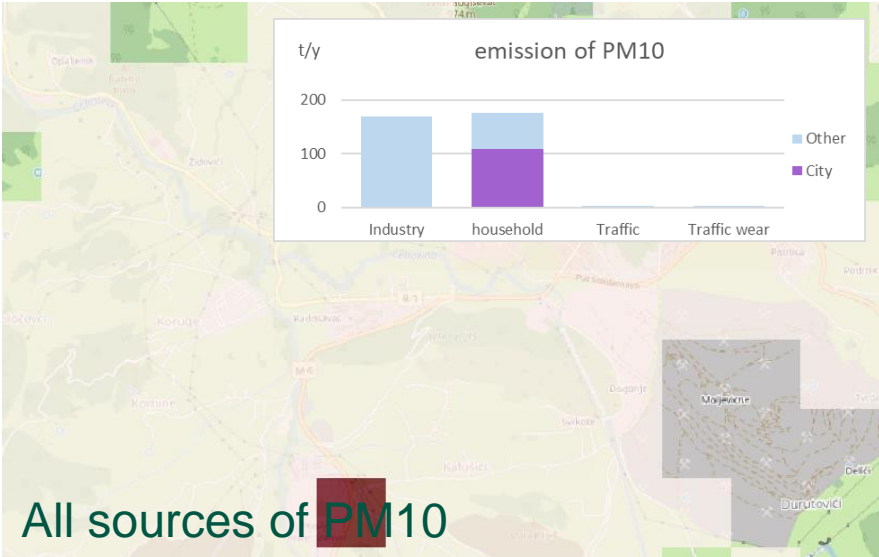
Cumulated NOx emissions (500m raster)

Cumulated PM2.5 emissions

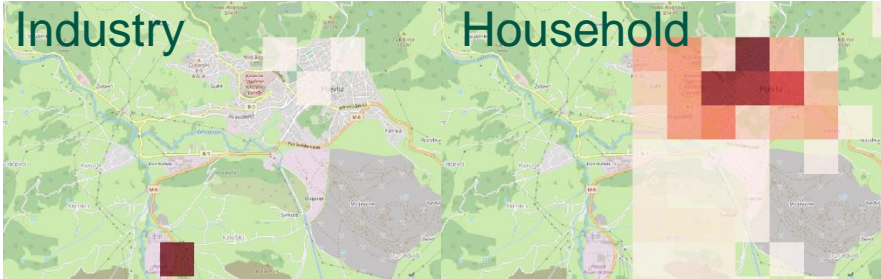
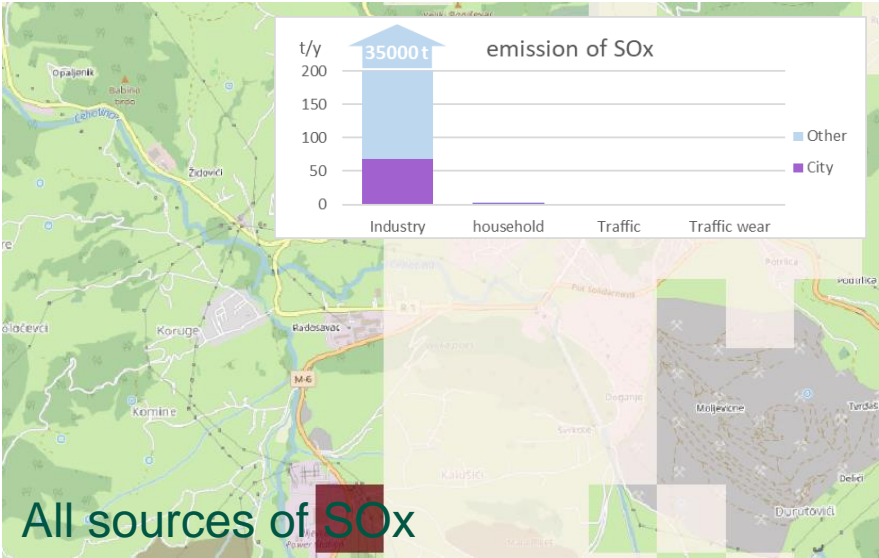

Cumulated PM10 emissions

Cumulated SOx emissions

Traffic

Wear from traffic

Possible emissions knowledge improvements

Many emission are missing or can be improved:

Small and medium size business

Type of heating appliances depending on district

Point source for condominium

Agriculture sources

Possibility to assess for the winter period only.

Air Quality action plan

Bolje poznavanje izvora zagađenja vazduha pomoglo bi:

- Za identifikaciju akcije
- Za modifikovanje dugoročnog urbanističkog planiranja
- Za novo određivanje prioriteta akcija
- Za finansiranje podsticaja

Way forward

- Poboljšati inventarizaciju emisija
- Proceniti stvarni kvalitet vazduha kroz modeliranje disperzije
- Testirati neke strategije smanjenja emisije
- Realizovati projekat toplikacije Pljevalja
- Ugraditi sistem za desumporizaciju otpadnih gasova iz TE Pljevlja
- Uključiti Rudnik uglja i TE „Pljevlja“ da donesu strategije o smanjenju svojih emisija

- Nastaviti sa sprovođenjem mjera energetske eikasnosti i subvencionisanjem nabavke peleta
- Sufinansirati ugradnju centralnog grijanja na održive izvore energije poput toplotnih pumpi
- Sufinansirati nabavku bicikala
- Predvidjeti izgradnju pješačko-biciklističke staze
- Postavljanje punionica za elektromotorna vozila (EV)
- Izgradnja obilaznice oko centralnog gradskog područja i preusmjeravanje tokova tranzitnog i teretnog saobraćaja iz gusto naseljenih stambenih zona Pljevalja
- Uvođenje električnih vozila u vlasništvu lokalne samouprave i privrednim društvima kojima je osnivač opština
- Podrška zainteresovanim stranama (lokalnom stanovništvu) za pripremanje aplikacija za korišćenje sredstava predviđenih za projekat Sufinansiranje nabavke energetske efikasnih vozila pravnim licima i građanima

SMHI

